

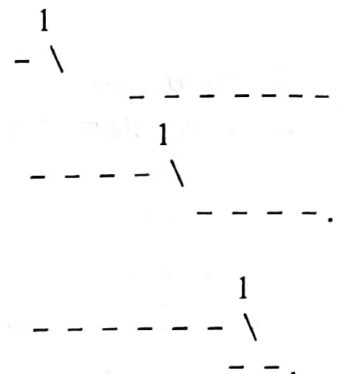
3. Z intonačních konstrukcí se nejdříve seznámíme s IK-1 (ИК-1). ИК-1 má klesavou melodii a užívá se v oznamovacích větách k označení ukončenosti děje. Vrchol intonace (intonační centrum, центр ИК) se posouvá podle toho, jakou část věty chce mluvčí zdůraznit.

Např. Студенты пошли на выставку.

a) při zdůraznění podmětu: Студенты пошли на выставку.

b) při zdůraznění přísudku: Студенты пошли на выставку.

c) při zdůraznění příslovečného určení místa: Студенты пошли на выставку.

Označení typu ИК současně označuje intonační centrum. Píšeme je proto nad přízvučnou slabiku slova s logickým přízvukem.

4. Напишите варианты к приведённым предложениям, обращая внимание на интонацию завершенности, перемещая центр ИК-1 при подчёркивании определённой части. При чтении соблюдайте правильную интонацию.

1. Преподаватель даёт письменное задание.
2. Владимир переводит с испанского.
3. Студенты поехали в университет.

5. Расширьте предложение, оставляя центр ИК-1 на установленном слове.

Образец: Ночь. Тёмная ночь. Тёмная осенняя ночь.

Комната. Светлая комната. Уютная светлая комната.

Замок. Красивый замок. Старинный красивый замок.

Инструмент. Музыкальный инструмент. Интересный музыкальный инструмент.

Солнце. Светит солнце. Ярко светит солнце.

Музыка. Звучит музыка. Тихо звучит музыка.

брал -- брал брать --, мазал -- мазал мазать --, любил -- любил любить --, пил -- пил пить --, носил -- носил носить --, ловил -- ловил ловить --, надел -- надел надеть --, дал -- дал дать --.

10. От услышанного имени прилагательного образуйте имя существительное с суффиксом -ость.

Образец: новый НОВОСТЬ новый новость НОВЫЙ НОВОСТЬ
 новый -- новый новость --, молодой -- молодой молодость --, глупый -- глупый
 глупость --, гордый -- гордый гордость --, вредный -- вредный вредность --, бедный --
 бедный бедность --, скупой -- скупой скупость --, старый -- старый старость --.

Б)

1. Při artikulaci [л'] se střední část jazyka zvedá k hornímu patru, přední část se pevně přimyká k dásním a rty jsou lehce rozevřené.

Při výslovnosti [р'] je poloha jazyka podobná jako při [л'], ale špička jazyka slabě vibruje u alveolárního výstupku, rty jsou lehce pootevřené a mírně rozevřené.

2. Při artikulaci měkkých souhlásek [б'], [п'], [м'] se přední a střední část hřbetu jazyka zvedá k tvrdému patru (jako při artikulaci [i]), rty se k sobě přimykají silněji, větší plochou a více se tisknou k zubům, než při výslovnosti tvrdých souhlásek.

Při artikulaci [в'], [ф'] se dolní ret silněji přitiskne k horním zubům, lehce se rozevře do stran a jazyk se opět svou střední částí vypíná proti tvrdému patru.

3. V ruštině je výslovnost samohlásek silně ovlivněna sousedními tvrdými a měkkými souhláskami. Vlivem měkkých souhlásek se při artikulaci samohlásek jazyk posouvá dopředu a vzhůru (směrem proti tvrdému patru) a samohlásky se tak stávají užšími a zavřenějšími. Samohláska mezi dvěma tvrdými souhláskami je otevřená, mezi dvěma měkkými je silně zavřená. Dochází k tzv. klouzavé výslovnosti samohlásek, která vzniká v důsledku odlišného navazování sousedních hlásek. Samohláska se pak nejeví jako jednoduše, ale pohyblivá, jako tzv. diftongoid (popř. trifongoid, jestliže podobný proces prodělává na počátku i na konci).

4. ИК-3 se užívá:

a) v tázacích větách bez tázacího slova:

3
Павел был в Москве?

3
/ _ _ _ _ ?

3
Павел был в Москве?

3
-- / _ _ ?

3
Павел был в Москве?

3
/ - - - - ?

b) v nekonečných úsecích oznamovacích vět:

3 1
Мой отец - инженер.

c) v podřadných souvětích:

3 1
Когда приехал Володя, всё стало ясно.

d) ve větách s přechodníkovými obraty:

3 1
Выйдя из дома, Мария помахала рукой.

e) v tázacích a oznamovacích větách s или :

3 2
Ты больше любишь котлеты или шницель?

3 2
Собрание будет в понедельник или в среду?

При К-3 se předpřízvukná část vyslovuje se střední silou a výškou, na intonačním centru se tón prudce zvyšuje, v popřízvukné části však klesá níže než před přízvukem a pokračuje na stejné úrovni nebo s dalším snížením v posledních slabikách.

5. Прочитайте предложения, следите за произношением мягкого [л'] и интонацией:

Где олень? Олень в лесу. Лес слева. Лес слева?

Музей Чайковского в Клину? Поедем в Клин?

Люба и Валя идут в лес. Люба и Валя идут в лес?

Полёт удался. Полёт удался? Лётчик был доволен, потому что полёт удался.

Лиза и Лида едят котлеты. Ты любишь котлеты? Ты больше любишь котлеты или шницель? Котлеты больше любит Лида или Лиза?

Студент понял вопрос. Студент понял вопрос? Не поняв вопроса, Люда не смогла ответить. Если студент поймёт вопрос, он ответит.

6. Произнесите пары слов, обращая внимание на ударение, редуцию и произношение мягкого [л']:

им. п. ед. ч. — им. п. мн. ч.

корабль — корабли

рубль — рубли

уголь — угли

им. п. ед. ч. — им. п. мн. ч.

преподаватель — преподаватели

житель — жители

читатель — читатели

Он несёт зерно? --
 Вы плыли по реке? --
 Они тянут верёвку? --

Они ждали сестру Зины? --
 Вы принесли спальные мешки? --
 Он приведёт Петра? --

Б)

1. Redukce samohlásek po měkkých souhláskách

Samohlásky / e / a / a / po měkkých souhláskách podléhají v nepřízvučných slabikách značným redukčním změnám. V první slabice před přízvukem (v 1. stupni redukce) se redukují na hlásku blízkou samohlásce [i], která se ve fonetické transkripci označuje znakem [i].^u

V ostatních slabikách před přízvukem a po přízvuku (ve 2. stupni redukce) se vyslovují jako krátké a zeslabené [i], které ve fonetické transkripci budeme znázorňovat znakem [ə].

Ruské samohlásky / i / a / u / v nepřízvučných slabikách nemění po měkkých souhláskách svou kvalitu, vyslovují se pouze velmi krátce a s menší intenzitou.

Srovnejte: мясник - м[i]сник пятачок - п[ə]точок
 земля - з[i]мля великан - в[ə]ликан

2. ИК-4 se používá:

1. v neúplné tázací větě se spojkou а:

3
 - Ты был на юге?
 1
 - Да.
 4
 - А на севере?

Pro ИК-4 je typické snížení tónu ve vrcholu intonace (intonačním centru) a jeho prudké zvýšení v popřízvučné části. Zároveň dochází k prodloužení přízvučné a poslední slabiky.

--) -- --) -- ?
 А на севере?

2. Vedle ИК-3 se ИК-4 používá v nekoncovém úseku oznamovací věty:

3/4 1
 Мой брат - инженер.

3. Vedle ИК-3 se ИК-4 používá při opakování otázky tvořené pouhým tázacím slovem (i zdvojeným). Zatímco ИК-3 je neutrální, ИК-4 má emocionální zabarvení, často např. vyjadřuje údiv, nedůvěru:

4 4
 Где? Где, где?

4. Vedle ИК-3 se ИК-4 používá v nekoncových úsecích souvětí:

3/4 1
 Мальчик надел шапку / и вышел на улицу.

ИК-4 se používá při zdůraznění časové posloupnosti.

морю
сара
ми
мми
мми
сара
сара
ми
ми
ми

аньс
ы вс
лся
малу
А:

5. Vedle IK-3 se používá při výřtu:

IK-3 převládá v živé hovorové řeči, IK-4 je typická pro neutrální, oficiální projev nebo projev stylisticky zabarvený (např. umělecký přednes):

1 4 4 4 4
Здесь хорошо: / солнце, / море, / горы, / прекрасный воздух...

6. Ve větách s přímou řečí:

a) S přímou řečí na počátku:

4 1
“А вы почему опоздали?” – спросила Катя.

b) Ve větách, kde přímá řeč je přerušena, do ní je vložena autorská řeč a po ní přímá řeč pokračuje:

4 2
“А ты, – спросила Наташа, – ты поедешь в Киев?”

7.a) Ve spojeních *А если ...* vyjadřuje obavu:

4 4
А если он не придет? Что тогда?

b) Ve větách typu :

4
И о чём же вы с ней говорили?
Věta začíná částicí *И*, obsahuje zájmena a částicí *же*.

3. Определите, к какому вышеприведённому способу употребления IK-4 относятся подчёркнутые предложения. Объясните по-чешски причины употребления IK-4.

- – Где Павел?
– На экзамене.
– Где? (Где, где?)
- Мальчик снял шапку и вошёл в кабинет директора.
- Однажды после ужина / Павел опустил занавеску на окне, / сел в угол / и стал читать.
- – Я очень люблю театр.
– А фильм?
- – Витя вчера вернулась из Петербурга.
– И что же она рассказывала?
- “А ты, – спросил Коля, – ты где будешь вечером?”

13. Слушайте, сравнивайте, а затем повторяйте микродиалоги.

<p>а) 2
- Какая у тебя специальность?
1
- Я химик.</p>	<p>5
- Какая у тебя специальность!
2 2
- Да, / очень интересная.</p>
<p>б) 2
- Какой сегодня день?
1
- Сегодня вторник.</p>	<p>5
- Какой сегодня день!
2 5
- Да! Как весной!</p>
<p>в) 2
- Какое платье?
1
- Голубое.</p>	<p>5
- Какое платье!
1
- Да, очень красивое.</p>

Б)

1. Souhlásky /к' /, /г' /, / х' / patří k zadopatrovým souhláskám. Při jejich artikulaci je zadní část hřbetu jazyka u měkkého patra jako při artikulaci českých souhlásek, avšak střední část jazyka se navíc zvedá k tvrdému patru jako při výslovnosti českého / j /. Většinou se vyskytují před samohláskami / е /, / и / а nemohou být na konci slova.

2. Redukce samohlásek po měkkých souhláskách (viz 6. lekce).

3. Pro emocionálně zabarvené výpovědi se používají intonační typy IK-5, IK-6 a IK-7.

IK-5 se vyskytuje ve zvolacích větách při vyjádření hodnocení (vysokého stupně obdivu, nadšení) ve větách se zájmnými slovy какой, как, такой, так, сколько, где (i bez zájmných slov):

— (— —)
Какой это город!

(— —)
Как он играет!

— (— — — —)
Это очень интересный город!

Jako jediný z intonačních typů má dva intonační vrcholy: obvykle na zájmném slově a pak na posledním slově. Na počátečním intonačním centru se tón zvyšuje, na koncovém klesá. Tempo řeči je zpomaleno, přízvukné samohlásky vyslovujeme s důrazem a protáhleji.

Nepletete s otázkou (IK-2)!

6
Какой суп вкусный!
(т.с. очень вкусный)

6
Как она изменилась!
(т.с. очень изменилась)

6
- -) - - !

6
- - - - -) - !

IK-6 se dále používá (vždy pro vyjádření emocionálně zabarvených výpovědí):

b) v **nekoncových větých úsecích** oznamovacích vět a souvětích pro vyjádření neukončenosti (vedle IK-3 a IK-4):

6 1
Оперы Чайковского / знают все.

3/4/6 1
Оперы Чайковского / знают все.

6 1
Я открыл дверь / и вошёл в комнату.

3/4/6 1
Я открыл дверь / и вошёл в комнату.

Rozdíl mezi jednotlivými intonačními typy má stylistický charakter: IK-3 převládá v hovorové řeči, IK-4 ve věcném stylu a IK-6 v emocionálně zabarvené řeči.

c) **ve výčtu** (vedle IK-1, IK-3 a IK-4):

1 6 6 6
Цветов там было много: розы, лилии, тюльпаны...

d) v **tázce s tázacím slovem** (doplňovací) vyjadřující údiv:

6
Почему она не позвонила?

Pro otázku tohoto typu je charakteristické pomalé tempo.

e) v **opakované otázce** (vedle IK-3):

1
- Завтра придет Павел.
6 6 6
- Кто придет завтра? = Кто придет? = Кто?

Pro opakovanou otázku je typické zrychlené tempo řeči, intonační vrchol je vždy na zájmeném slově.

3. Většina ruských sloves má **přízvuk stálý**, tzn. že v tvarech přítomného, minulého a budoucího času je přízvuk na stejném místě jako v infinitivu.. Přízvuk může být na kmeni (u sloves na -ать: делать - делаю, делаешь делают; делал, делала, лелали) nebo na koncovce (u sloves na -ти: говорить - говорю, говоришь ... говорят; говорил, говорила, говорили). Např.: гулять, обедать, отвечать, ответить, видеть, слушать, спрашивать, уметь, читать; вести, нести, цвести, расти.

Пřízvuk pohyblivý (v 1. os. jedn. č. na koncovce, v ostatních osobách na kmeni) mají většinou slovesa se změnou kmenové souhlásky a některá další (возить - я вожу, ты возишь ... они возят). K nejfrekventovanějším patří: водить, возить, держать, дышать, женить, искать, купить, лечить, любить, носить, писать, платить, получить, просить, сказать, смотреть, спросить, ходить, хотеть, шутить, учить.

4. **Образуйте формы настоящего (будущего) и прошедшего времени от глаголов в инфинитиве, приведенных в предыдущем упражнении.**

IK-7 se používá:

a) v hovorové řeči k expresivnímu vyjádření negace (s odstínem ironie, pohrdání) ve zvolacích větách se zájmennými slovy *где* (*где там*), *как*, *какой* i bez zájmenných slov.

7
Какой он отличник!
(т.е. он не отличник)

7
Какое там закончил!
(т.е. не закончил)

7
- (_____)
- - - - - !

7
- (_____)
- - - - - !

IK-7 se dále používá:

b) v dialogu - v expresivně zabarvených odpovědích na otázky, v nichž IK-7 zesiluje význam (vedle IK-1, která vyjadřuje neutrální odpověď).

- Вы хорошо отдохнули?
7 1
- Хорошо. (Хорошо.)

В)

1. Прочитайте слова и словосочетания. Следите за произношением двойных согласных.

а) незаконный, введение, восстановить, сжать, изжарить, бесшумный, отдел, поддержать, подтянуть, данные, карманный словарь, старинное здание, осенний вечер, телефонный список, деревянный забор, стеклянная дверь, единственный ребёнок, иностранный язык, письменный стол, специализированный магазин, государственный гимн, обеденный перерыв,

б) над домом, без золота, с Сашей, под дубом, в фильме, в воде, к Кате, с женой, из Швеции, из жизни, с журналом, там мелко, ваш шеф, зуб болит, знак качества, дом маленький, от тех, под домом, в вагоне, снимаешь шапку, пойдёшь шагом, съешь шоколад, берёшь шахматы, произнесёшь шёпотом, говоришь шутя, наденешь шарф,

в) гамма, Анна, ванна, доллар, касса, масса, пресса, сумма, тонна, трасса, шоссе, нетто, программа, мадонна.